

Öhrlings

PRICEWATERHOUSECOOPERS

K O M R E V

Granskning av

Årsredovisning 2003

Lunds kommun

Mars 2004

Ian Fredricson
Lena Salomon
Roland Svensson
Ingegerd Gustafsson
Odd Sörvik

Innehållsförteckning

1. Sammanfattande synpunkter	3
2. Inledning	4
2.1 Bakgrund	4
2.2 Revisionsfråga och revisionsmetod	4
3 Förvaltningsberättelse	5
3.1 Översikt över utvecklingen av verksamheten	5
3.2 Investeringsredovisning	9
3.3 Driftredovisning	9
3.4 Balanskrav	10
3.5 Förvaltning av pensionsmedel	13
4 Resultaträkning	14
5 Balansräkning	15
6 Finansieringsanalys/betalningsflödesrapport	18
7 Sammanställd redovisning	19

1 Sammanfattande synpunkter

Årsredovisningens innehåll och underlag

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, finansiering och den ekonomiska ställningen. Vi bedömer vidare att årsredovisningen i allt väsentligt uppfyller kraven på rättvisande räkenskaper och är upprättad enligt god redovisningssed.

Årets resultat, balanskrav och god ekonomisk hushållning

Årets resultat uppgår till -1 Mkr vilket är i nivå med 2002 års resultat på -5 Mkr.

Kommunstyrelsen fastställde 2002 en finansiell målsättning som innebär en oförändrad soliditet inom en treårsperiod. Vid revisionens granskning konstateras att kommunen inte uppnår den finansiella målsättningen 2003 då soliditeten sjunkit från 65 % till 63 % jämfört med 2002. Nyckeltalet förväntas även att fortsätta att sjunka under en flerårsperiod. Revisionen föreslår att den finansiella målsättningen kompletteras med ett nyckeltal som enbart kopplas till resultaträkningen, exempelvis verksamhetens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter och statsbidrag.

Under 2003 har nettokostnaderna fortsatt att ökat med 165 Mkr (5,5 %) sedan föregående år, att jämföras med ökningen 2001-2002 som var 174 Mkr (6,1 %). Nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkter och generella statsbidrag uppgår 2003 till 103 % exklusive jämförelsestörande poster. Nyckeltalet bör på sikt ligga på åtminstone 97-98 %. Enligt EVP:n för 2004-2006 beräknas andelstalet uppgå till 102 % år 2004 för att därefter öka till 103 % respektive 104 % för 2005-2006. Den förväntade nivån är enligt revisionens bedömning inte förenlig med kommunallagens bestämmelser om balanskrav eller god ekonomisk hushållning då den löpande verksamheten inte finansieras av skatteintäkter och generella statsbidrag.

Kommunens justerade balanskravsresultat uppgår 2003 till - 31,1 Mkr. Revisionen instämmer i Kommunstyrelsens bedömning om att kommunallagens balanskrav inte uppfylls 2003. Underskottet skall enligt kommunallagens bestämmelser återställas senast vid utgången av år 2005. I årsredovisningen anger Kommunstyrelsen att kommunen inte har för avsikt att reglera uppkommet underskott ej heller anföra synnerliga skäl för att inte återställa resultatet. Detta innebär att fullmäktige enligt kommunallagen skall fatta särskilt beslut för hanteringen av det redovisade underskottet.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Den kommunala redovisningslagen (KRL) reglerar externredovisningen och i lagen finns bestämmelser om bl a årsredovisningen. Enligt kommunallagen ansvarar kommunstyrelsen för årsredovisningen. Nämndernas redovisning skall enligt kommunallagen utformas på det sätt som fullmäktige bestämmer.

2.2 Revisionsfråga och revisionsmetod

Syftet med granskningen av årsredovisningen är att bedöma om den är upprättad i enlighet med KRL (kap 3 – 8). Detta görs mot bakgrund av att revisorerna enligt kommunallagen bl a har till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Granskningen som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv skall besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Med verksamhetens utfall avses det resultatmässiga utfallet samt utfallet i förhållande till fastställda mål och ekonomiska ramar. Med rättvisande räkenskaper avses fullständighet, riktighet, existens, tillhörighet, periodisering, värdering, äganderätt och förpliktelser samt innehåll och presentation.

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- balansräkning
- finansieringsanalys (betalningsflödesrapport)
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats. Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling samt efterlevnaden av balanskravet. Nämndernas redovisning av sitt uppdrag har ej granskats inom ramen för årsredovisningen utan ingår istället i de löpande granskningar som gjorts under 2003.

3 Förvaltningsberättelse

I KRL kap. 4 framgår det att kommunen skall upprätta en förvaltningsberättelse. Förvaltningsberättelsen skall innehålla:

- *en översikt över utvecklingen av kommunens verksamhet (KRL 4:1)*
- *upplysningar om de anställdas frånvaro p g a sjukdom under räkenskapsåret (KRL 4:1 a)*
- *en samlad redovisning av kommunens investeringsverksamhet (KRL 4:2)*
- *en redovisning av hur utfallet förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten (KRL 4:3)*
- *en redovisning av hur det negativa resultatet skall regleras (KRL 4:4)*
- *sådana upplysningar som avses i KRL 4:1 skall också omfatta sådan kommunal verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer (KRL 8:1). Dock inte sådana särskilda upplysningar om sjukfrånvaro som avses i 4 kap. 1 a §.*

3.1 Översikt över utvecklingen av verksamheten

Vi har granskat att förvaltningsberättelsen lämnar tillräckliga uppgifter om:

- sådana förhållanden, som inte skall redovisas i balansräkning eller resultaträkning, men som är viktiga för bedömning av ekonomin
- händelser av väsentlig betydelse som har inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut
- förväntad utveckling
- väsentliga personalförhållanden (inkl. 4 kap. 1 a §)
- annat av betydelse för styrning och uppföljning.

Iakttagelser och bedömning

Vi bedömer att förvaltningsberättelsens översikt och upplysningar i all väsentlighet överensstämmer med kraven i KRL. Analysen av årets resultat och den ekonomiska ställningen ger en rättvisande bild. Kommunen uppfyller lagstiftningens krav om obligatorisk redovisning av sjukfrånvaro, 4 kap. KRL 1 a §, i förvaltningsberättelsen. Vi anser att redogörelsen för hur det interna kontrollarbetet förflöpt under året är en bra och informativ del av förvaltningsberättelsen och bör ses som en naturlig del av punkten "annat av betydelse för styrning och uppföljning".

Kommunen följer i stort den rubrikindelning i förvaltningsberättelsen som påbörjades 2002. Förvaltningsberättelsen har i stort en mycket god övergripande innehållsmässig struktur och en väl genomarbetad pedagogik. Dock finns förbättringspotential i några av avsnitten.

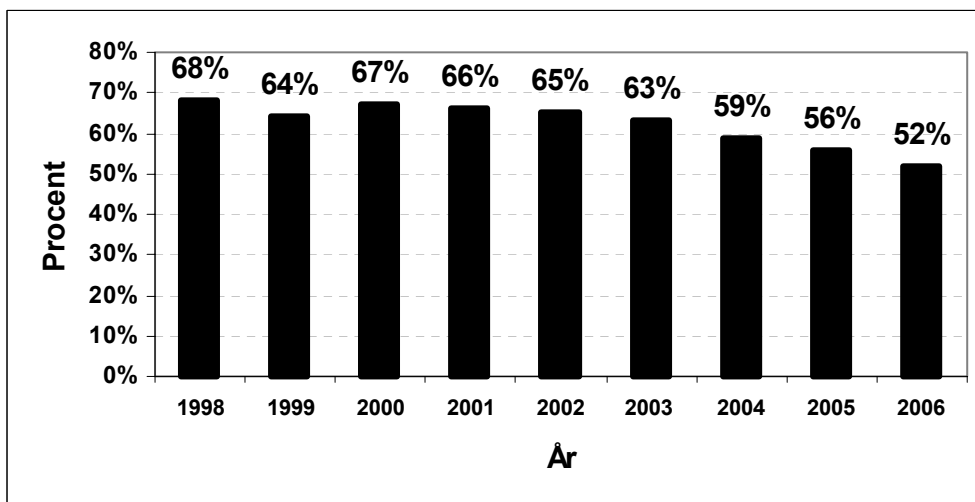
Under avsnittet "*omvärld*" ges en bra bild av befolkning, ekonomi, lagar, skola, integration m m. Det som skulle kunna förstärka avsnittet vore en kort redogörelse av samhällsekonomin och dess utveckling. Under avsnittet "*personal*" borde större utrymme ges till den del som avser sjukfrånvaron och åtgärder för att minska denna, då denna del är av stor betydelse för den kommunala verksamheten och ekonomin. Ett "*framtidsperspektiv*" bör finnas med i förvaltningsberättelsen och skulle kunna belysa den förväntade utvecklingen. Avsnittet kan med fördel spegla vilka förutsättningar som finns i kommunen för att bedriva en god verksamhet i kombination med god ekonomisk hushållning.

Generellt är de olika delarna i förvaltningsberättelsen informativa och väl avvägda. Revisionen anser att årsredovisningen omfångsmässigt inte får bli för stor då det innebär en risk för att läsaren belastats med mycket information. Detta kan i sin tur innebära att läsaren, bl a fullmäktiges ledamöter, får svårighet att ta till sig den nödvändiga information som enligt lag och god redovisningssed skall finnas i årsredovisningen och utgöra grund för bl a fullmäktiges beviljande av ansvarsfrihet.

Finansiell analys och styrning

Kommunstyrelsen fastställde 2002 en finansiell målsättning som innebär att soliditeten inom några år skall vara oförändrad. Ambitionen var att målet skulle kunna uppfyllas inom en treårsperiod.

Diagram 1: Soliditetens utveckling 1998-2006, exklusive pensionsskuld före 98

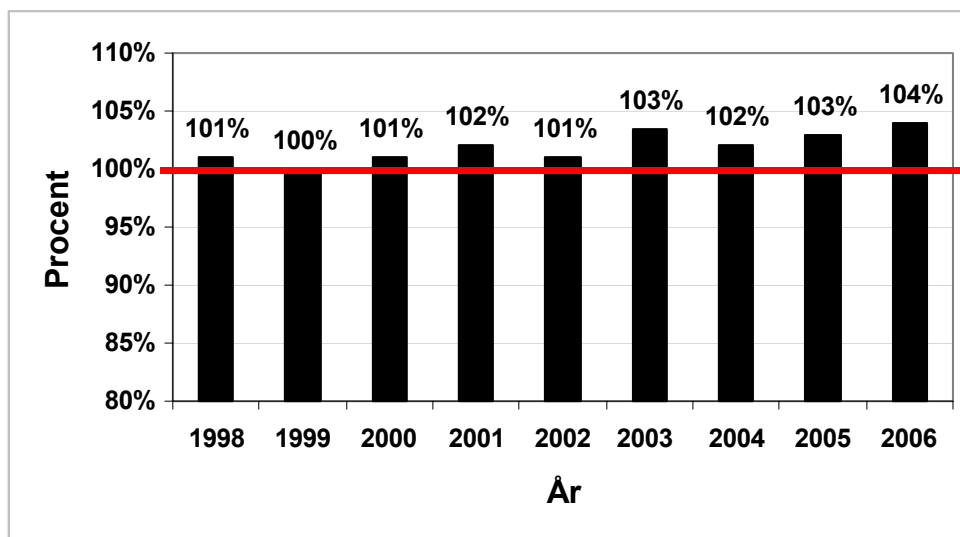

Källa: Budget och årsredovisningar för perioden

Utifrån redovisat diagram kan vi konstatera att kommunen under 2003 inte klarar den uppställda finansiella målsättningen om oförändrad soliditet jämfört med föregående år. Enligt kommunkontorets uppfattning bör resultat av detta skäl uppgå till +30-40 Mkr/år, vilket innebär en avvikelse med 76-86 Mkr jämfört med 2004 års budget som uppgår till -46 Mkr. I förslag till ekonomiska ramar för 2005-2007 anges resultatet för planperioden till -42 Mkr år 2005, -71 Mkr år 2006 och -81 Mkr år 2007. Kommunkontoret konstaterar i sin skrivning att resultatet för planperioden inte lever upp till det lagstadgade balanskravet eller det finansiella målet om oförändrad soliditet. För att leva upp till begreppet god ekonomisk hushållning krävs ett avsevärt bättre resultat. Resultatet ger inte heller utrymme för oväntade kostnads- och intäktsförändringar eller andra förändringar aviserade av staten.

Den finansiella analysen identifierar problem och är strukturerad och väl genomarbetad. Revisionen konstaterar att det från informationen i årsredovisningen och från Kommunkontorets skrivning i EVP 2003-2007 samt förslag till ekonomiska ramar 2005-2007 finns förutsättningar för beslutsfattarna att fatta sådana beslut som bidrar till att nå god ekonomisk hushållning inom organisationen. Revisionen har under ett flertal år påtalat det svaga ekonomiska resultatet i förhållande till kommunens sammantagna omsättning vilket får effekt på den finansiella målsättningen, balanskravet och god ekonomisk hushållning

Diagram 2: Nettokostnadernas andel av skatteintäkter och statsbidrag 1998-2006 exklusive jämförelsestörande poster

Källa: Budget och årsredovisningar för perioden

Av diagrammet ovan framgår att andelstalen regelmässigt legat på eller över 100 %. Ett procenttal över 100 % innebär att de löpande intäkterna inte räcker till för att finansiera löpande kostnader och inte heller bidrar till att finansiera delar av nyinvesteringarna. Sedan 1990 är det endast under åren 1990 och 1995 som de löpande intäkterna överstiger de löpande kostnaderna. Andelstalen uppgick då till 98 %.

Mot bakgrund av vad som redovisats ovan anser revisionen att:

- Kommunfullmäktige i samband med behandling av budgeten 2005-2007 ges tillfälle att beakta Kommunkontorets skrivning i förslaget till ekonomiska ramar för perioden.
- Kommunfullmäktige även bör föreläggas förslag till finansiell målsättning som är kopplad till resultaträkningen, t ex en nivå för verksamhetens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter och generella statsbidrag. Denna rekommendation ges mot bakgrund av att resultaträkningen på kort sikt utgör fokus i budget- och ekonomistyrningssammanhang.
- Kommunfullmäktige bör ta ställning till hur kommunen skall förfara i de fall verksamhetsmässiga mål kolliderar med ekonomiska mål på grund av brist på ekonomiska resurser.

Nämndernas ekonomi

Vi noterar att nämnderna redovisar en positiv budgetavvikelse med 27,5 Mkr. Förklaringen till den positiva budgetavvikelsen är inte att nämndernas nettokostnader minskat jämfört med 2002 utan att engångshändelser på ca 33 Mkr påverkat nämndernas resultat positivt under 2003. Vård- och omsorgsnämnden är den nämnd som redovisar störst underskott jämfört med budget 2003.

Revisionen noterar att Vård- och omsorgsnämndens avvikelse gentemot budget har minskat vid tre olika avstämningstidpunkter under året med successivt sjunkande prognoser för budgetunderskottet till – 17,1 Mkr vid utgången av år 2003. Revisionen konstaterar, i likhet med föregående år, att nämnden haft ekonomiska obalanser under en fyraårsperiod och att dessa obalanser kvarstår för nämnden. Detta trots att nämnden under 2003 vidtagit åtgärder för att reducera kostnaderna och härutöver erhållit tilläggsanslag.

3.2 Investeringsredovisning

Vi har granskat att:

- investeringsredovisningen visar kommunens totala investeringsverksamhet
- investeringsredovisningen är uppställd enligt god redovisningssed
- beloppen i investeringsredovisningen överensstämmer med årets bokföring
- posterna i investeringsredovisningen är överförda till balansräkningen och finansieringsanalysen
- jämförelse med tidigare år görs.

Iakttagelser och bedömning

Vi bedömer att investeringsredovisningen i all väsentlighet ger en rättvisande bild av årets investeringar. Redovisningen av anslutningsavgifter om 7,8 Mkr avviker dock från god redovisningssed. Av den budgeterade nettoinvesteringssvolumen på 382 Mkr uppgick årets nettoinvesteringar till 267 Mkr. Av årsredovisningen framgår också större genomförda investeringsobjekt under året. Jämförelse görs med budget och totalt utfall för investeringar som sträcker sig över flera år i enlighet med av revisionen framförda synpunkter år 2001.

Mot bakgrund av investeringssituationen bör det, för större investeringar, finnas en bilaga till investeringsredovisningen där det framgår totalkalkyl för respektive investering samt en prognos för färdigställandet. Revisionen noterar att kommunen under perioden 2003-2005 bedömer att det finns ett investeringsbehov på ca 700 Mkr vilket innebär att det framöver krävs ett betydligt högre resultatkrav för att bibehålla den finansiella målsättningen med en oförändrad soliditet.

3.3 Driftredovisning

Vi har granskat att:

- budgeterade och redovisade kostnader och intäkter redovisas i sammanfattning
- redovisade intäkter och kostnader överförts riktigt från den systematiska bokföringen
- jämförelse med tidigare år görs.

Iakttagelser och bedömning

Vi bedömer att driftredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av hur utfallet förhåller sig till fullmäktiges budget. En driftredovisning görs även per verksamhetsblock för 2003 och med jämförelsetal för 2002. Av årsredovisningen framgår driftredovisning per nämnd avseende utfall, budget och avvikelse. Det ekonomiska utfallet kommenteras även i ett särskilt avsnitt i förvaltningsberättelsen benämnd ”nämndernas ekonomi”. Vi konstaterar att uppgift om budget och utfall per nämnd inte går att hämta från en och samma rapport vilket bör åtgärdas under 2004.

3.4 Balanskrav

Granskningen har omfattat kommunens bedömning av om balanskravet har uppfyllts.

Iakttagelser och bedömning

Det kommunala balanskravet innebär att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna, KL 8 kap 4 §. Om utfallet för ett år visar på ett negativt resultat ska underskottet täckas inom de två nästkommande åren. Om det finns synnerliga skäl kan kommunfullmäktige besluta att reglering inte behöver ske, KL 8 kap 5 §.

Den vägledning som finns rörande synnerliga skäl utgörs av förarbetena till lagstiftningen om balanskravet. I förarbetena anges två exempel på sådana skäl, nämligen:

- ett medvetet och tydligt sparande för att möta tillfälliga framtida intäktsminskningar eller kostnadsökningar,
- en realisationsförlust vid avyttring av tillgångar där avyttringen har skapat förutsättningar för minskade framtida kostnader.

Tabell 1: Utredning av balanskravet år 2003

Balanskravet	Mkr
Årets resultat enligt resultaträkningen	-0,8
Avgår realisationsvinster	-26,9
Tillkommer återföring aktievärde	-3,4
Justerat resultat	-31,1

Källa: Årsredovisningen 2003

Kommunen gör i likhet med 2002 undantag för realisationsvinster. Vid avstämningen mot balanskravet undantas även en orealiserad vinst på 3,4 Mkr avseende aktiefondandelar. I sammanhanget kan konstateras att under år 2002 gjordes undantag från balanskravet med 8,2 Mkr för orealiserade förluster för aktiefondsplaceringar. Enligt vår uppfattning är kommunens hantering av realisationsvinster och 2003 års värdeökning avseende aktiefondandelar i enlighet med reglerna rörande balanskravet.

Av kommunens balanskravsutredning framgår att kommunen har ett negativt balanskravsresultat, -31,1 Mkr. Av årsredovisningen framgår att kommunen inte har för avsikt att vidta några särskilda åtgärder för att täcka uppkommet underskott, eftersom kommunens budget för 2004 har ett resultat på -46 Mkr och att ramarna för 2005 pekar på underskott. Kommunen hänvisar vidare till ett historiskt resultat för perioden 2000-2003 på sammanlagt +179 Mkr och att en översyn avseende balanskravet är på gång.

Revisionen instämmer i kommunens bedömning om att kommunallagens balanskrav inte uppfyllts år 2003. Det negativa resultatet skall enligt huvudregeln återställas senast vid utgången av 2005. Det finns enligt lagstiftningen en möjlighet att vänta med att reglera hela obalansen först till andra året efter dess uppkomst, alltså år 2005, men enligt förarbetena bör reglering påbörjas så snart som möjligt och helst redan året efter obalansen uppkom.

Mot bakgrund av kommunens ekonomiska utveckling påtalade revisionen i samband med granskning av årsredovisning 2002 risken för att kommunen inom kort inte skulle komma att klara balanskravet. Revisionen har dessutom i samband med granskning av tidigare års bokslut kommenterat att uppkomna överskott under perioden 2000-2003 var orsakade av engångsposter och inte av en medveten långsiktig finansiell strategi.

Det är viktigt att notera att den utredning som kommunen hänvisar till lämnade sitt betänkande under 2001 (SOU 2001: 76) och har ännu inte föranlett regeringen att lämna förslag till riksdagen om några förändringar. För år 2003 gäller därmed den befintliga lagstiftningen.

Kommunen gör i årsredovisningen inte heller någon hänvisning till lagstiftningens undantagsmöjlighet med synnerliga skäl. Mot bakgrund av detta är det vår bedömning att det uppkomna underskottet på 31,1 Mkr skall regleras senast vid utgången av 2005. Med en sådan reglering behöver budgeten för 2005 minst redovisa ett positivt resultat på +73 Mkr, i det fall underskottet regleras i sin helhet år 2005. Revisionen delar således inte Kommunstyrelsens uppfattning om att det negativa resultatet inte behöver återställas på av tidigare års positiva resultat.

Därutöver har vi när det gäller frågan om balanskravet noterat att den budget som framgår av förvaltningsberättelsen visar på ett underskott på ca 46 Mkr för år 2004, d v s budgeten för 2004 är i obalans då intäkterna inte överstiger kostnaderna. Den budgeterade resultatnivån 2004 svarar således inte heller upp mot balanskravet.

Sammanfattningsvis är det vår bedömning att Lunds kommun år 2003 inte levt upp till lagreglerna avseende balanskravet då kommunen, enligt skrivningen i förvaltningsberättelsen, inte har för avsikt att reglera uppkommet underskott ej heller att anföra synnerliga för att en sådan reglering inte skall ske. Detta innebär att fullmäktige enligt kommunallagen skall fatta särskilt beslut för hanteringen av det redovisade underskottet.

En reglering får även bedömas som viktig utifrån att det annars finns risk för att problem med underskott i kommunens ekonomi skjuts framåt i tiden. Det negativa ekonomiska resultat för 2003 bör även betraktas ur ett flerårsperspektiv framåt (2005-2007) kopplat till en analys över vad som är god ekonomisk hushållning för kommunen.

3.5 Förvaltning av pensionsmedel

Iakttagelser och bedömning

Vi bedömer att sammanställningen avseende förvaltning av pensionsmedel i allt väsentligt ger en rättvisande bild av utfallet under året.

Kommunens pensionsenhet redovisas som en särskild balansräkningsenhet under finansförvaltningen. Genom en återföring av tidigare gjorda nedskrivningar av aktiefondsandelar med 3,4 Mkr har en vinst realiserats under 2003. Värdet på de förvaltade pensionsmedlen uppgår till knappt 154 Mkr vid utgången av år 2003. Detta kan jämföras med att kommunen ursprungligen har placerat 141 Mkr för detta ändamål.

Vi noterar, i likhet med föregående års granskning, att kommunen i bokslut 2003 inte följer kommunfullmäktiges föreskrifter för förvaltning av pensionsmedel eftersom räntebärande värdepapper (inklusive återlån) utgjorde 83 % av pensionsportföljen. I policyn framgår att pensionsportföljen ska bestå av följande:

Tabell 2: Tillgångsslag pensionsportföljen

Tillgångsslag	Min	Normal	Max
Räntebärande värdepapper	40 %	50 %	70 %
Aktier	30%	50 %	60%
varav Utländska	10%	20 %	30%

Källa: Fullmäktiges föreskrifter för förvaltning av pensionsmedel

Mot bakgrund av framförda synpunkter från revisionen i samband med granskning av bokslut 2002, beslutade kommunstyrelsens arbetsutskott 2003-11-17 § 223 att ge Kommunkontoret i uppdrag att placera 40 Mkr i värdepapper med kapitalgaranti t ex aktieindexobligationer. Beslutet innebär således att Kommunkontoret under 2004 fått i uppgift att göra en omplacering från räntebärande till aktierelaterade placeringar. Genom omplaceringen beräknas den aktierelaterade delen av portföljen, med nuvarande börskurser, att uppgå till 43 % av totalportföljen.

I syfte att öka informationsvärdet i årsredovisningen föreslår revisionen, att kommunen i förvaltningsberättelsen:

- redovisar en resultat- och balansräkning för pensionsenheten i särskild uppställning.
- dokumenterar en avstämning av placeringarna kopplat till den av fullmäktige beslutade placeringspolicyn.

4 Resultaträkning

Resultaträkningen skall redovisa samtliga intäkter och kostnader och hur det egna kapitalet har förändrats under året (KRL 5:1).

Vi har granskat att:

- resultaträkningen är uppställd enligt KRL
- resultaträkningen i allt väsentligt redovisar årets samtliga intäkter och kostnader
- noter finns i tillräcklig omfattning
- resultaträkningens innehåll är rätt periodiserat.

Iakttagelser och bedömning

Vi bedömer att resultaträkningen ger en i allt väsentligt rättvisande bild över årets resultat. Nedan redovisas vissa av resultaträkningens delposter.

Tabell 3: Verksamhetens nettokostnader och året resultat, Mkr

Verksamhetens nettokostnader (Mkr)	2002	2003
Summa; ökning exklusive jämförelsestörande poster 165 Mkr (5,5%)	2 993	3 158
Årets resultat (Mkr)		
Summa; ökning med 4 Mkr	-5	-1

Källa: Årsredovisningen 2003

Verksamhetens nettokostnader har, exklusive de jämförelsestörande posterna, ökat med 165 Mkr (5,5 %) sedan föregående år vilket kan jämföras med motsvarande ökning mellan 2001 och 2002 på sammanlagt 6,1 %. Resultat uppgår till -1 Mkr vilket är i nivå med 2002 års resultat på -5 Mkr.

Revisionen vill, i likhet med tidigare år, framhålla vikten av att nettokostandsökningen begränsas. Det är vår bedömning att det krävs aktiva och samordnade åtgärder av kommunledningen i syfte att bryta ökningen av nettokostnaderna. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av kommunens negativa budgeterade resultat för 2004 och 2005, skatteintäkternas förväntade utveckling och den fortsatta försämringen av kommunernas ekonomiska läge som prognostiserats för 2003-2007.

Kommunen avviker från god sed avseende redovisning av anslutningsavgifter för VA då dessa redovisas som en inkomst i investeringsredovisningen. Resultatet hade ökat med 7,8 Mkr om posten redovisats enligt rekommendationen.

5 Balansräkning

Balansräkningen skall i sammandrag redovisa kommunens samtliga tillgångar, avsättningar och skulder samt eget kapital på dagen för räkenskapsårets utgång (balansdagen). Ställda panter och ansvarsförbindelser skall tas upp inom linjen. (KRL 5:2)

Vi har granskat att:

- balansräkningen är uppställd enligt KRL
- noter finns i tillräcklig omfattning
- upptagna tillgångar, avsättningar och skulder existerar, tillhör kommunen och är fullständigt redovisade och rätt periodiserade
- tillgångar, avsättningar och skulder har värderats enligt principerna i KRL
- föregående års utgående balanser har överförts rätt som årets ingående balanser
- specifikationer till utgående balanser finns i tillräcklig omfattning
- årets resultat överensstämmer med resultaträkningen.

Iakttagelser och bedömning

Vi bedömer att balansräkningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av tillgångar, avsättning, skulder och eget kapital samt är uppställd enligt KRL.

Revisionen vill särskilt framhålla kommunstyrelsens arbete med avstämning av nämndernas underlag och säkerställande av att alla erforderliga handlingar (bokslutsspecifikationer inkl underlag) upprättats. Ett särskilt PM har överlämnats till Kommunkontoret avseende synpunkter på balansräkningen m m som inte införts i revisionsrapporten.

Tillgångar

Markentreprenads förråd uppgår 2003 till 2,9 Mkr. I förrådet ingår ca 4 000 artiklar varav 13 artiklar svarar för ett värde av 11 % av det totala förrådsvärdet. Vi noterar att någon fysisk inventering av förrådet inte genomförts under 2003 men att Markentreprenad har för avsikt att göra detta under 2004. Senaste inventeringen genomfördes i maj 2002 varvid en nedskrivning gjordes med 0,2 Mkr avseende negativa inventeringsdifferenser. Revisionen vill i sammanhanget framhålla vikten av att en fysisk inventering görs under 2004 i syfte att säkerställa ett rättvisande lagervärde.

Revisionen har under oktober 2003 särskilt granskat rutinerna för fakturering inom Vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde. I samband med granskning av årsredovisningen kan vi konstatera att det inom Vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde fanns personer där kommunen har fordringar på ca 80 tkr för vardera. Vid samtal med Vård- och omsorgsförvaltningen konstaterades även att en brukare kommer att efterdebiteras med sammanlagt 95 tkr under 2004 till följd av uteblivna debiteringar sedan september 2002. Sammantaget tyder detta på en otillräcklig intern kontroll inom nämnden avseende rutiner för fakturering.

Lunds kommun har beviljats medel för lokalt investeringsprogram, LIP för flera miljöprojekt. Under 2004 har återstående medel rekvirerats och därefter kommer delprojekt 1 att avslutas. I bokslutet för 2003 finns upptaget en nettofordran på 2,0 Mkr. Beloppet består dels av en fordran avseende Naturvårdsverket med 22 Mkr, dels av en skuld på 20 Mkr för erhållna bidrag till delprojekt 2. Vi noterar att kommunen beaktat revisionens synpunkter från tidigare år och att någon förskottering av medel inte görs då bidragsmottagaren är extern.

Avsättningar

Kommunen har, i likhet med tidigare år, bokfört visstidsavtal avseende förvaltningschefer som en avsättning med 10,3 Mkr. Som stöd för uppbokningen anges Redovisningsrådets rekommendation (RR 16 2000) och hanteringen redovisas öppet under avsnittet principer och förklaringar i årsredovisningen. Vi noterar, i likhet med föregående år, att förfarings sättet avviker från Rådet för kommunal redovisnings rekommendation om bokföring som en ansvarsförbindelse.

Revisionen har i samband med tidigare års granskning av årsredovisningen påtalat att det inom kommunen finns 6 stängda soptippar som enligt en konsultrapport kan komma att innebära kostnader för kommunen på mellan 4 och 8 Mkr. Under 2003 har kommunstyrelsen överlämnat ärendet till Länsstyrelsen för att få besked huruvida kommunen kan erhålla bidrag för detta. Då kostnaderna får bedömas som väsentliga förutsätter vi att kommunen under 2004 gör en bedömning av om en avsättning skall göras.

Skulder

I samband med granskning av bokslut 2002 framförde revisionen synpunkter på kommunens redovisning av exploateringsverksamhet och tillämpningen av lägsta värdets princip vid värdering. I bokslut 2003 är ett område upptaget som omsättningstillgång med 48,7 Mkr medan övriga områden är upptagna på skuldsidan med 53,3 Mkr.

Under 2003 har anvisningar utfärdats för exploateringsredovisningen vilka även legat som grund för den värdering som gjorts av områdena under året. I samband med vår genomgång konstateras att samtliga projekt, för vilka man inte kan förvänta sig några framtida intäkter, har resultatavräknats/nedskrivits i bokslutet med 19,1 Mkr. Mot dessa nedskrivningar har man vinstavräknat ett antal projekt som har lämnat ett överskott på 22,7 Mkr. Nettoöverskottet för exploateringsredovisningen uppgår till 3,6 Mkr. Vi konstaterar också att det är tre områden (Gastelyckan – 20,1 Mkr, Pilsåker – 11,3 Mkr och Klostervallen – 10,4 Mkr) som redovisar större intäktsbelopp. Dessa områden har inte resultatavräknats under 2003 då utredning pågår om exempelvis väganslutningar som innebär ev framtida kostnader. Vi föreslår att kommunen under 2004 stämmer av anvisningar för exploateringsredovisningen med den idéskrift om exploateringsredovisning som Rådet för kommunal redovisning utgivit under 2003.

I samband med granskning av semesterlöneskulden konstateras, i likhet med föregående år, att det finns 184 personer som i mars 2004 har sparade semesterdagar i intervallet 40-69 dagar. Vi noterar att hanteringen avviker från gällande lagstiftning och kommunkontoret kommer att vidta reglering senast under april månad 2004.

Vi noterar, i likhet med föregående år, att någon skuldberäkning inte gjorts för arbetad tid för timanställda i december 2003, med undantag av Renhållningsverket som skuldfört övertidstimmar med 0,3 Mkr. Mot bakgrund av god redovisningssed framhåller revisionen att dessa kostnader skall periodiseras till kommande bokslut.

Övrigt

Revisionen har i samband med tidigare års granskningar påtalat att kommunen bör se över sin systemdokumentation mot bakgrund av den kommunala redovisningslagens bestämmelser. Vi förutsätter att Kommunkontoret under 2004 utarbetar en tidsplan för åtgärderna och att roller och ansvarsförhållanden klargörs så att ansvariga utses för respektive arbetsuppgift.

6 Finansieringsanalys/betalningsflödesrapport

I finansieringsanalysen skall kommunens finansiering och investeringar under räkenskapsåret redovisas (KRL 7:1).

Vi har granskat att:

- betalningsflödesrapporten uppfyller kraven enligt KRL
- noter finns i tillräcklig omfattning
- betalningsflödesrapportens innehåll överensstämmer med motsvarande uppgifter i övriga delar av årsredovisningen.

Iakttagelser och bedömning

Vi bedömer att betalningsflödesrapporten redovisar hur likvida medel förändrats med avseende på medel från årets verksamhet, investeringar och finansiering. Härutöver bedömer vi att det finns en överensstämmelse med motsvarande uppgifter i övriga delar av årsredovisningen.

Medel från årets verksamhet uppgår till 190 Mkr. Nettoinvesteringarna uppgår till 292 Mkr, vilket motsvarar 131 Mkr mer än avskrivningsnivån. På finansieringssidan noteras att kommunen ökat sin totala låneskuld med 56 Mkr till 388 Mkr. Kapitalbindningen ökar med 106 Mkr. Sammantaget innebär detta att likvida medel har ökat med 63 Mkr under 2003.

Vi konstaterar att investeringarna under 2003 varit höga i relation till kommunens ekonomiska situation. Det är vår bedömning att nettoinvesteringarna, sett i ett längre perspektiv, inte bör överstiga summan av årets resultat samt avskrivningsnivån. Tilläggsupplysningarna avseende betalningsflödesrapporten kan vidareutvecklas.

7 Sammanställd redovisning

Den sammanställda redovisningens syfte är att ge en helhetsbild av kommunens ekonomiska åtaganden oberoende av i vilken juridisk form verksamheten bedrivs. (Rådets rekommendation)

Den sammanställda redovisningen skall innehålla en resultaträkning och en balansräkning som utgör en sammanställning av kommunens och de juridiska personernas resultat- och balansräkning. (KRL 8:2)

Det är god redovisningssed att inkludera en finansieringsanalys. (Rådets rekommendation)

Vi har granskat att:

- den sammanställda redovisningen är uppställd enligt KRL och även innehåller en finansieringsanalys
- noter finns i tillräcklig omfattning
- den sammanställda redovisningen omfattar samtliga kommunens företag
- konsolideringen omfattar de företag i vilka kommunen har ett betydande inflytande
- proportionell konsolideringsmetod och förvärvsmetod tillämpas vid konsolideringen
- beloppen överensstämmer mellan den sammanställda redovisningen och de ingående företagens redovisningar
- interna poster har eliminerats i allt väsentligt.

Iakttagelser och bedömning

Vi bedömer att den sammanställda redovisningen har upprättats i enlighet med KRL 8 kap §§ 1-2, d v s redovisar den ekonomiska ställningen och resultatet för den totala kommunala verksamheten inklusive sådan som bedrivs genom andra juridiska personer. Syftet med den sammanställda redovisningen är att få en helhetsbild av kommunens ekonomi och åtaganden. Detta uppfylls enligt revisionens uppfattning genom den sammanställda redovisningen som kommunen har upprättat.

Den sammanställda redovisningen omfattar Lunds kommun och samtliga dotterbolag samt intressebolag. Med dotterbolag avses bolag där kommunen direkt eller indirekt innehar mer än hälften av rösterna. Med intressebolag avses bolag där kommunen direkt eller indirekt har ett långsiktigt aktieinnehav som motsvarar minst 20 % och högst 50 % av rösterna.

Under 2003 har det skett förändringar i koncernstrukturen innebärande att Lunds kommun via Energibolaget förvärvat resterande 40,0 % av aktierna i KREAB. Därmed är detta bolag ett helägt dotterbolag. Verksamheten i KREAB omfattar elnät, fjärrvärme och entreprenad med verksamhet främst i nordvästra Skåne samt i södra Småland/Blekinge. I den sammanställda redovisningen redovisas dotterföretagens obeskattade reserver dels som eget kapital (72 %), dels som uppskjuten skatt (28 %). Årets resultat i koncernen för 2003 uppgår till 93,6 Mkr. Detta resultat har påverkats positivt av engångsposter såsom realisationsvinster och återförda skulder på totalt 42,3 Mkr.

Revisionen noterar att kommunen under 2003 utfärdat anvisningar för den sammanställda redovisningen med tillhörande tidsplan för inlämnande av uppgifter från bolagen. Vi har i samband med vår granskning, med viss tidsförskjutning utifrån fastställd tidsplan, haft möjlighet att granska det bokslut som godkänts av respektive bolagsstyrelse.